

Vejledning for punkttællere

- *vi tæller Danmarks fugle*

Dansk Ornitologisk Forening

Spætmejse. Foto: Jan Skriver

Indledning

Punkttaellingsprojektet startede i 1975 med tællinger af ynglefugle og vinterfugle og er således blandt de ældste fugletællingsprojekter i Europa. Det bærende element i Punkttaellingsprojektet er de frivillige optællere, der udfører tællinger under vejledning af lokale koordinatore fra DOFs lokalafdelinger. Punkttaellingsprojektet koordineres fra Fuglenes Hus, i samarbejde med de lokale koordinatore og i samråd med diverse specialister. Projektet støttes til og med 2014 af Miljøministeriet.

Projektets formål

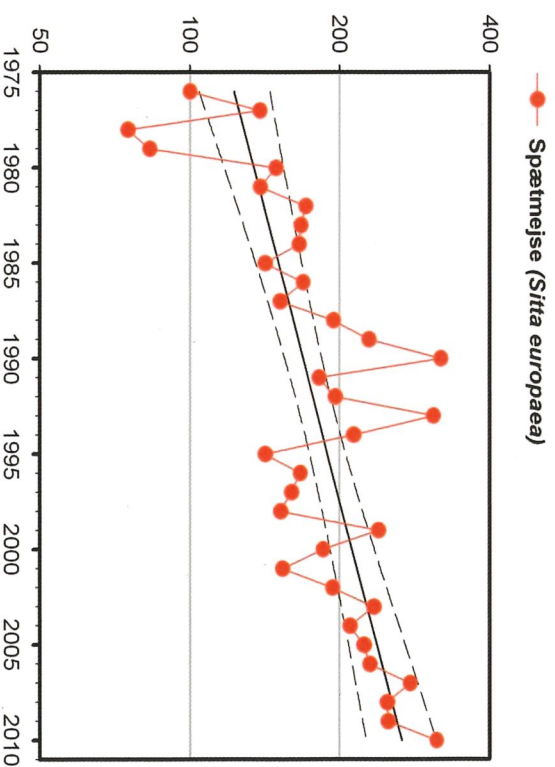
Punkttaellingerne har som formål at indsamle data om de danske fuglebestande, der skal anvendes 1) i forbindelse med beskyttelse af Danmarks fugle og natur og 2) i videnskabelige sammenhænge.

Punkttaellingerne indgår i DOFs fugleovervågningsstrategi, der søger at sikre en systematisk og bredt dækkende dataindsamling med fokus på de tre grundelementer: arter, lokaliteter og levesteder, og udgør et vigtigt redskab i Danmarks naturovervågning og -beskyttelse.

Til forskel fra de fleste andre fugleundersøgelser fokuserer punkttaellingerne på almindelige fuglearter. Vi anvender punkttaellingerne, når vi ønsker at vide, hvordan bestandsudviklingen har været for en enkelt art, eller hvordan det går for fuglene i en bestemt naturtype.

Punkttaellingsprojektet er den eneste langtidts-undersøgelse af sin art i Danmark, og for langt hovedparten af de almindelige fuglearter tilvejebringer det den eneste viden, vi har om bestandsudviklingen.

Ved hjælp af punkttaellinger kan man følge bestandene af selv meget talrige arter som f.eks. solsort og bogfinke. Når fugle mindskes eller øges i antal betyder det mange gange, at noget i vores natur forandrer sig. Det er derfor punkttaellingsprojektets vigtigste opgave at slå alarm, før det går galt.

Grafen viser bestandsudviklingen for ynglende spættmejsers i perioden 1976-2010.

Din indsats

Du kan deltage i vinter- og ynglefugletællingen med én eller flere optællinger, og der skal kun tælles én gang per sæson på hver rute. Alt efter transportmiddel må man regne med, at en rute med 20 punkter tager 3-5 timer at optælle. Du kan også nøjes med 10 punkter, hvilket kan klares på et par timer én morgen per sæson.

Det er således enkelt og overkommeligt for den enkelte deltager, men samlet set skaber det en enestående viden om de danske fugle

Valg af rute

Du vælger og planlægger selv din egen punktællingsrute. En rute kan bestå af 10-20 punkter, der helst skal fordeles således, at alle dele af naturtypen repræsenteres, så der f.eks. på en "skov"-rute både er punkter i skovens indre og i skovbrynet. Det er vigtigt at lægge ruten, så du også kan tælle den på (næsten) samme tidspunkt i de kommende år.

Det første år, du tæller på en rute, skal du plotte dine punkter ind på en kopi af et kort og indsende det til DOF. Det er vigtigt, at vi har overblik over ruterens forløb og punkternes placering.

Rutens forløb og transportmiddel

Det mest praktiske er at lægge ruten således, at du starter og slutter på omtrent samme sted. Du bestemmer selv, hvilket transportmiddel, du vil anvende mellem punkterne, det kan være til fods eller med cykel eller bil. Blot skal du anvende samme type transportmiddel ved de kommende års optællinger.

Ved hvert tællepunkt skal du beskrive naturforholdene i fjerdedele efter naturtypekoderne på dit tælleskema. Hvis der i de følgende år sker ændringer på nogle af punkterne, skal du huske at ændre naturtypekoderne.

Punkternes beliggenhed

For at undgå overlap mellem flere punkter skal der i "lukkede" naturtyper, som f.eks. skov, være mindst 200 meter mellem punkterne og i åbent terræn, som f.eks. agerland, mindst 300 meter. Det er meget vigtigt, at du placerer dine punkter på let

genkendelige steder, f.eks. ved vejkrøds, telefonmaster og lignende, så du kan finde dem næste år.

Optællingstid

Optællingstiden ved hvert punkt skal være præcis 5 minutter. Brug eventuelt stopur.

Hvilke fugle skal tælles?

Alle de fugle, der ses eller høres fra optællingspunktet, og som kan artsbestemmes, skal tælles, uanset afstanden fra tællepunktet, og uanset om de er blevet set fra et tidligere punkt. Som hovedregel opdages og artsbestemmes fuglene uden kikkert, men kikkert kan benyttes som hjælpemiddel i tvivlstilfælde.

Arter, som ikke allerede er angivet på skemaet kan tilføjes i de tomme felter sidst i skemaet. Dette gælder også pattedyr.

Optællingstidspunktet

Du skal tælle din rute på samme tid af året og døgnet hvert år. Skulle du være forhindret et år, må du endelig fortsætte året efter. Det første år tælles ynglefuglene mellem 1. maj og 15. juni og vinterfuglene mellem 20. december og 20. januar. Når du har valgt dato og klokkeslæt det første år, ligger dette fast for de følgende år. Det er dog tilladt at skubbe datoen med højst 7 dage til hver side, f.eks. på grund af dårligt vejr. Starttidspunktet på døgnet må derimod kun forskydes med 1/2 time til hver side. Fuglene er som regel mest aktive først på dagen, men du kan frit vælge at tælle på det tidspunkt, der passer dig bedst.

Rutenummer og rutenavn

Når du det første år har afrapporteret data ved indtastning i DOFbasen eller indsendelse af det udfyldte skema, tildeles ruten

et rutenummer. Dette nummer vil fremgå af det materiale, der udsendes sæsonen efter. Det første år skriver du blot "ny rute" på skemaet, men det letter vores arbejde, hvis du de efterfølgende år registrerer via dit tildelte rutenummer.

Hvis der sker større ændringer på ruten, fx ændring i antallet af punkter, betragtes ruten som ny og tildeles et nyt rutenummer.

Vi anbefaler, at du selv giver din rute et navn på baggrund af dens geografiske placering i landet.

Antal optællere på ruten

En punktælling bør kun udføres af én enkelt observatør. Hvis man gerne vil have en hjælper, er det i orden, når blot én person tæller fugle, og den anden f.eks. skriver ned og tager tid. Om muligt, skal ledsageren være med hvert år, så optællingsforholdene kan blive så ens som muligt. Det er meget vigtigt, at du gennemfører din tælling på samme måde år efter år.

Vejrforhold

Optællingen bør kun udføres i godt vejr. Regn, tæt tåge og vindstyrker over 4 Beaufort (9 m/s; mindre løvtræer svajer, mellemstore bølgetoppe på indsøer) bør undgås.

Afrapportering

Afrapportering skal ske hurtigst muligt efter tællingen. Dette kan ske via indtastning af data i DOFbasen eller ved at udfylde og indsende skemaet til DOF. Husk at udfylde alle rubrikker.

På hvert punkt skal du anføre **antallet** af fugle - "x" er ikke nok. Skriv ikke "0", - det vanskeliggør indtastningsarbejdet.

Hvor bruges resultaterne?

Punktællingerne er en af de DOF-aktiviteter, der har vundet størst anvendelse i naturforvaltningen; især er de anerkendt som et vigtigt redskab i naturovervågningen. Tallene bruges fx til Skov- og Naturstyrelsens "rød- og gullister" over truede og hensynskrævende dyr og planter i Danmark. Desuden anvendes punktællingerne når Danmarks Miljøundersøgelser skal vurdere bestandsudviklinger og jagttider på de jagtbare arter i Danmark.

Data fra Punktællingsprojektet anvendes også i et naturtype-indikatorprojekt, hvor der arbejdes på at udvikle indikatorer for karakteristiske fuglearter i henholdsvis agerland og skov samt for øvrige almindelige fuglearter på europæisk niveau. Disse indikatorer kan bruges til at sige noget om, hvordan fuglelivet trives i de forskellige naturtyper og samtidig kan de også anvendes i forbindelse med EU-landenes fælles målsætning om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed.

Endelig indgår data fra punktællingerne i et fælles-europæisk indeks, der udarbejdes for at beskrive og sammenligne bestandsudviklingen for Europas fuglearter.

Læs mere på www.ebcc.info

For mange arter gælder det, at den bedste viden og også ofte den eneste viden vi har om bestandsudviklingen, stammer fra punktællingerne!

Spørgsmål

Vil du vide mere om punkttællingerne, kan du læse mere i DOFs publikationer og på DOFs hjemmeside: www.dof.dk/punkt
Her kan du også finde en liste over 'ofte stillede spørgsmål', hvor du forhåbentlig kan finde svar på de spørgsmål du måtte have vedrørende din egen punkttællingsrute.

DOFbasens indtastningsprogram kan downloades fra DOFbasens hjemmeside: www.dofbasen.dk

Har du spørgsmål i forbindelse med din punkttælling, er du altid velkommen til at kontakte din lokale kontaktperson eller:

Fuglenes Hus
Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf.: 3328 3800 (kl. 10-16)
E-mail: dof@dof.dk

© Dansk Ornitologisk Forening 2011

MIX
Papir fra
ansvarlige kilder
FSC® C011323